

RAZPRAVE

»NAM BOLJ DIŠI DOMAČI KRUH OD TUJE POGAČE?« VPLIV LOKALNOSTI KANDIDATUR NA IZIDE VOLITEV V DRŽAVNI ZBOR 2022

AVTOR

dr. Jernej Tiran

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Geografski inštitut Antona Melika,
Novi trg 2, SI – 1000 Ljubljana

jernej.tiran@zrc-sazu.si, <https://orcid.org/0000-0001-9839-720X>

DOI: <https://doi.org/10.3986/GV95101>

UDK: 911.3:324.843:328(497.4)

COBISS: 1.01

IZVLEČEK

»Nam bolj diši domači kruh od tuje pogače?« Vpliv lokalnosti kandidatur na izide volitev v Državni zbor 2022

V prispevku smo na primeru volitev v Državni zbor 2022 analizirali razmestitev krajev bivanja poslanskih kandidatov ter pri tem ugotavljali, koliko kandidatur je lokalnih in koliko te vplivajo na izide volitev. Raziskava je temeljila na geokodiranju 1471 naslovov stalnega prebivališča, prostorskem opredeljevanju lokalnosti kandidatur ter statističnih testih za odvisne in neodvisne vzorce. Ugotovili smo, da največ poslanskih kandidatov prihaja iz urbanih središč, kar je nekoliko več glede na siceršnjo razporeditev prebivalstva. Slabi dve tretjini (65,6 %) sta kandidirali v lokalnem okraju, če lokalnost opredelimo na ravni statistične regije, pa je takšnih kandidatov 83,2 %. Ugotovili smo tudi, da so lokalni kandidati dosegli nekoliko boljše izide od nelokalnih, kar je malce bolj izrazito na podeželju. Raziskava ovrednoti ta spoznanja tudi z vidika uvedbe t. i. domicilnega načela v volilni zakonodaji.

KLJUČNE BESEDE

volilna geografija, volitve, lokalnost, učinek poznanstva in sosedstva, volilni sistem, domicil, geografski informacijski sistem

ABSTRACT

»Do we prefer homemade bread to foreign cake?« The impact of local candidacies on the outcome of the 2022 Slovenian parliamentary elections

This paper analyses the distribution of the parliamentary candidates' places of residence of the 2022 Slovenian parliamentary elections to determine the share of local candidacies and the extent to which they affected the election results. The study encompasses the geocoding of 1,471 residential addresses, the spatial identification of local candidacies, and statistical tests for dependent and independent samples. We found that most parliamentary candidates come from urban centers which is above average relative to the spatial distribution of the population. Around two thirds (65.6%) lived in the local constituency in which they ran, and 83.2% lived in the respective region. We also found that local candidates perform somewhat better than non-local candidates, which is more pronounced in rural areas. The study also evaluates these phenomena in light of the introduction of the »domicile« requirement in the electoral legislation.

KEY WORDS

electoral geography, elections, localness, friends-and-neighbors effect, voting system, domicile, geographic information system

Uredništvo je prispevek prejelo 21. julija 2023.

1 Uvod

K uspehu kandidatke ali kandidata na volitvah pripomorejo številni dejavniki volilnega vedenja, kot so strankarska identifikacija, medijsko poročanje ter prepoznavnost in priljubljenost kandidata (Evans 2004). Pomembni pa so tudi dejavniki z bolj izraženo prostorsko razsežnostjo, med katerimi je tudi kandidatovo lokalno poreklo. To še posebej pride do izraza, če je kandidat v okolju, kjer kandidira, prepoznaven in ugleden. V volilni geografiji je takšen pojav poznan kot »učinek poznanstva in sosedstva« (angleško *friends-and-neighbors-effect*), ko volivke in volivci podprejo lokalnega kandidata ne glede na strankarsko pripadnost (Key 1949). Ta pojav je pogosto predmet raziskav: vse ugotavljajo, da lokalni kandidati na volitvah dosegajo boljše izide v primerjavi z nelokalnimi kandidati (Roy in Alcantara 2014; Jankowski 2016; Schulte-Cloos in Bauer 2023). Jakost tega učinka je sicer odvisna od številnih dejavnikov, na primer tipa volitev, volilnega sistema, razvitosti strankarskega sistema, prepoznavnosti kandidatov, tipa kraja bivanja, oddaljenosti med bivališči kandidatov (Johnston 1974; Tatalovich 1975; Gimpel s sodelavci 2008; Put 2021).

V Sloveniji se je v zadnjih letih ponovno vnela razprava o spremembi volilnega sistema državnoborskih volitev, še posebej po odločbi Ustavnega sodišča leta 2018 (Odločba ... 2018), ki je ocenilo, da so določeni členi Zakona o volitvah v Državni zbor v neskladju z ustavo. V razpravi, ki je sledila, je skupina ustavnih pravnikov pripravila izhodišča za spremembo volilnega sistema (Ribičič s sodelavci 2019). Med predlogi je tudi uvedba t. i. domicilnega načela. To bi pomenilo, da bi kandidat lahko kandidiral zgolj v volilni enoti, v kateri ima stalno prebivališče (enot bi bilo sicer več kot sedanjih osem), česar veljavni volilni sistem ne zapoveduje. Avtorji pri tem ugotavljajo, da to načelo ni prisotno v nobeni evropski demokraciji, najdemo ga le v nekaterih afriških, azijskih in južnoameriških državah. V ozadju tega predloga so želja po krepitvi vezi med voljenimi in volivci, da bi preprečili kandidature strankarskih elit v poljubnih okrajih, ki naj bi bili zanje izvoljivi, želja po okrepitvi vloge regionalizma proti centralizmu ter po omilitvi pojava, da kandidati nimajo ničesar skupnega z okoljem, kjer kandidirajo – slednje avtorji imenujejo »ljubljanizacija periferije« (Ribičič s sodelavci 2019). Ob tem se postavljajo vprašanja, od kod prihajajo kandidati na volitvah, koliko jih kandidira v lokalnem okolju, ali pri tem prihaja do pomembnejših razlik znotraj države, kaj bi uvedba tega načela pomenila za posamezne politične stranke ter, nenazadnje, ali so lokalni kandidati uspešnejši od nelokalnih?

V nasprotju z uspešnostjo lokalnih kandidatov se raziskave redkeje posvečajo vprašanju, koliko kandidatov prihaja iz lokalnega okolja in kakšna je njihova razporeditev; ugotovljeni deleži precej nihajo med strankami, zaradi različnih prostorskih enot in tipa volitev pa so težko primerljivi, vendar pa večinoma presegajo polovico (Rallings s sodelavci 2010; Espírito-Santo in Rodrigues Sanches 2018; Folke s sodelavci 2021). Slabše raziskani so tudi mehanizmi pri volilnih kalkulacijah, ali podpreti lokalnega kandidata ali ne. Ena od raziskav nakazuje, da je naklonjenost lokalnim kandidatom možno delno pojasniti s t. i. razlago na podlagi namigov (*cue-based explanation*). Ta temelji na tem, da volivci uporabijo lokalne korenine kot nekakšno bližnjico, s katero sklepajo, da se bo takšen kandidat v večji meri zavzemal za lokalne interese. Ta učinek pa je manjši, ko imajo volivci na razpolago podatke o dejanskih aktivnostih kandidata (Campbell s sodelavci 2019). Po drugi razlagi volivci s podporo lokalnemu kandidatu izrazijo svojo prostorsko družbeno identiteto (Schulte-Cloos in Bauer 2023). Raziskave kažejo, da je ta učinek neenakomerno razporejen v prostoru – na podeželju so volivci bolj naklonjeni lokalnim kandidatom (Jacobs in Munis 2019; Put, von Schoultz in Isotalo 2020). Obrobna, od mestnih središč zelo oddaljena območja imajo praviloma redko svojega predstavnika, ko pa se to zgodi, ga ponavadi v večji meri podprejo (Gimpel s sodelavci 2008; Červ 2015).

V Sloveniji so bila ta vprašanja najbolj v ospredju v času, ko sta bili županska in poslanska funkcija še združljivi. Župani so od leta 1996 razmeroma pogosto kandidirali na državnoborskih volitvah, praviloma s precejšnjim uspehom. V sklicu parlamenta 2008–2011 je tako sedelo že 24 županov in 6 podžupanov (Roter 2011), dokler ni bila leta 2011 uzakonjena nezdružljivost teh funkcij (Zakon ... 2011). Izmed redkih študij velja izpostaviti analizo državnoborskih volitev 2008 in 2011 v tolminskem okraju,

ki je zaznala več primerov šibkega ali zmerne učinka tega pojava na volilne izide, ki je bil večji na podežlju (Červ 2015). Nazadnje pa smo ta učinek lahko opazovali na predsedniških volitvah 2022 na primeru Vladimirja Prebiliča, kočevskega župana, ki je prepričljivo slavil v domačem, kočevskem okraju, zunaj njega pa dosegel mnogo slabši rezultat (Tiran 2022; 2023). V slovenskem kontekstu te pojave lahko pripišemo visoki stopnji pripadnosti domačemu kraju (Slovensko ... 2022), lokalizmom (Uršič in Tiran 2022), razvitim lokalnim in regionalnim identitetam (Kosi 2012), pa tudi destabilizaciji slovenskega strankarskega sistema v zadnjih dveh desetletjih, ki se kaže zlasti v nastanku številnih novih strank (Fink-Hafner in Krašovec 2019) in personalizaciji politike (Krašovec in Johannsen 2016). Ta destabilizacija bi po drugi strani lahko privedla do težav strank pri naboru (ustreznih) kandidatov iz lokalnega okolja.

Za zdaj še ni bilo podrobneje raziskano, kje prebivajo kandidati za poslance Državnega zbora, v kolikšni meri prihajajo iz lokalnega okolja in ali se politične stranke pri tem pomembno razlikujejo. Prav tako še ne vemo, koliko so lokalni kandidati na volitvah uspešnejši od nelokalnih in ali je ta pojav prisoten tako v urbanih kot ruralnih okoljih. Ob tem velja omeniti specifiko obstoječega državnozborskega volilnega sistema – volivec glasuje za določeno kandidatno listo, na glasovnici pa je ob stranki naveden tudi kandidat, ki v volilnem okraju kandidira. To nemalokrat ustvarja zmedo, komu je glas dejansko namenjen. Ne glede na to pa se ta kandidat v volilni kampanji pojavlja v lokalnem okolju na plakatih, soočenjih, zborovanjih in drugih dogodkih, zato domnevamo, da pri volilnem odločanju ni nepomembno, kdo je in, nenazadnje, od kod prihaja.

Namen raziskave je na primeru volitev v Državni zbor leta 2022 ugotoviti prostorsko razmestitev krajev bivanja poslanskih kandidatov in preučiti, koliko lokalnost kandidature vpliva na izide volitev. Skladno z namenom raziskave in na podlagi obstoječe literature smo oblikovali tri delovne hipoteze:

- H1: Na kandidatnih listah prevladujejo lokalni kandidati, ne pa tudi v podeželskih volilnih okrajih.
- H2: Lokalni kandidati so dosegli boljše volilne izide od nelokalnih.
- H3: V podeželskih volilnih okrajih so volivci bolj naklonjeni lokalnim kandidatom kot v mestnih volilnih okrajih.

Pojem »lokalni kandidat« se v prispevku nanaša na poslanske kandidate, ki so kandidirali na območju, kjer so imeli v času volitev v Državni zbor tudi stalno prebivališče, »nelokalni kandidat« pa na tiste, ki so v času volitev živeli zunaj območja kandidature. V želji po večji berljivosti besedila smo uporabili pojme v moški obliki (na primer kandidat, poslanec, volivec), kar je mišljeno spolno nevtravno.

2 Metode

Pri Državni volilni komisiji (2022) smo pridobili naslove stalnega prebivališča vseh kandidatov za poslance na volitvah v Državni zbor 2022. Kandidatov je bilo skupno 1476, od tega jih je pet kandidiralo za predstavnika italijanske in madžarske narodne skupnosti, ki jih v analizi nismo upoštevali. Vanjo smo tako uvrstili 1471 kandidatov. Naslove stalnega prebivališča smo geokodirali, nato pa te lokacije tipizirali glede na stopnjo urbaniziranosti pripadajočih naselij. Uporabili smo obstoječo, poenostavljeno tipologijo naselij, v kateri so naselja razvrščena v tri tipe – mestna, urbanizirana in podeželska (Ravbar 1997; Cigale 2005), ter tako izračunali deleže kandidatov, ki živijo v posameznih tipih. Isto tipologijo smo uporabili tudi za tipizacijo volilnih okrajev. Volilni okraj smo opredelili kot »mestni«, če je bilo število prebivalcev (Statistični ... 2022) v njegovih mestnih naseljih večje kot 75 %, število prebivalcev v njegovih podeželskih naseljih pa manjše kot 10 %. Volilni okraj smo opredelili kot »podeželski«, če je v njegovih podeželskih naseljih prebivalo 50 % prebivalcev ali več. Preostale okraje, ki niso izpolnili katerega od obeh kriterijev, smo opredelili kot »prehodne« (Brezina s sodelavci 2021). Po tem postopku smo opredelili 24 mestnih, 34 prehodnih in 30 podeželskih okrajev, dobljeno tipologijo pa poleg analize lokalnih kandidatov (H1) uporabili tudi pri analizi vpliva tipa okraja na podporo lokalnim kandidatom (H3).

Opredelitev lokalnih kandidatov se je izkazala kot kompleksno opravilo. Prvič, lokalnost kandidature je mogoče razumeti in določiti na več prostorskih ravneh, denimo na lokalni in na regionalni ravni. Drugič, ugotavljanje lokalnosti s preprostim prekrivanjem podatkovnih slojev naslovov bivališč in prostorskih enot v večjih mestih ni smiselno: ta so namreč razdeljena na več volilnih okrajev, njihove meje pa nemalokrat zarisane tako, da delijo funkcijsko in morfološko homogena območja ali celo mestne/četrtne/krajevne skupnosti (Rogelj 2021). S takšnim pristopom bi nekaterim kandidatom pripisali kandidiranje v nelokalnem okraju, to pa najbrž ne bi bilo skladno s tem, kako volivci presojujejo njihovo poreklo.

Lokalne kandidate smo zato opredelili na dveh ravneh, in sicer na ravni volilnih okrajev in statističnih regij, v opredeljevanje pa vložili dodaten napor. Na ravni volilnih okrajev smo kot lokalne kandidate opredelili 1) tiste, ki so na državnozborskih volitvah 2022 kandidirali na območju volilnega okraja in v njem prebivali, ter 2) tiste, ki so prebivali zunaj volilnega okraja, kjer so kandidirali, vendar znotraj občine, ki obsega vsaj del tega volilnega okraja. Takšne primere najdemo na urbanih, gosteje poseljenih območjih in tamkajšnjih občinah, ki so razdeljene na več okrajev (Ljubljana, Maribor, Celje, Kranj, Koper, Velenje, Domžale, Ptuj, Žalec, Novo mesto, Nova Gorica in Murska Sobota). Opredeljevanje smo izvedli tako, da smo geokodirane podatke o lokacijah prebivališč kandidatov prostorsko prekrili z mejami občin in volilnih okrajev (Geodetska ... 2022). Isti postopek smo uporabili še za opredeljevanje na ravni statističnih regij, ki so kljub nekaterim pomanjkljivostim (spreminjanje meja, nizka stopnja identifikacije z njimi) še vedno najbolj ustrezna in najpogostejše uporabljena prostorska enota za analizo na regionalni ravni ter se precej ujema z identitetnimi regijami (Kosi 2012). V primeru kraja bivanja v volilnem okraju, ki sega čez dve statistični regiji (Logatec, Šmarje pri Jelšah, Sevnica, Laško, Ribnica - Dobropolje), smo kandidate opredelili kot lokalne ne glede na to, na kateri strani regijske meje so bivali. Vse geoinformacijske analize (geokodiranje, prostorsko prekrivanje slojev in tipizacijo) smo izvedli s programsko opremo *ArcGIS Pro 2.9*. (Lokalne) kandidate smo nato preučili po političnih strankah in na več prostorskih ravneh – po občinah, volilnih okrajih in statističnih regijah (H1).

Vpliv lokalnosti kandidatur na volilne izide (H2) smo preverili s statistično primerjavo povprečij. Za kandidate, ki so kandidirali v enem volilnem okraju (v nadaljevanju enojne kandidature), smo uporabili test za neodvisne vzorce, za kandidate, ki so kandidirali v dveh volilnih okrajih (v nadaljevanju dvojne kandidature), pa test za odvisne vzorce. V analizi dvojnih kandidatur smo izvedli t. i. nepravilni eksperiment in oblikovali tri skupine: kvazi eksperimentalno, v katero smo uvrstili tiste kandidate, ki so kandidirali v lokalnem in nelokalnem okraju ali regiji, ter kvazi kontrolni, znotraj katerih smo v prvo uvrstili tiste kandidate, ki so kandidirali zgolj v lokalnem okraju ali regiji, v drugo pa tiste, ki so kandidirali zgolj v nelokalnem okraju ali regiji. Pred tem smo preverili, ali so izpolnjeni pogoji za izvedbo parametričnih testov (normalnost porazdelitve in pri testu za neodvisne vzorce tudi homogenost varianc), v nasprotnem primeru smo izvedli neparametrični test. Za vsak test smo izračunali tudi velikost učinka, ki smo jo ponazorili s Pearsonovim koeficientom (r). Pri interpretaciji njegovih vrednosti smo upoštevali mejne vrednosti 0,1 za majhen učinek, 0,3 za srednji učinek in 0,5 za velik učinek (Field 2009). Statistične analize smo izvedli v programu *IBM SPSS Statistics 22.0*.

3 Rezultati

3.1 Prostorska razporeditev (lokalnih) kandidatov

Iz prostorske razporeditve lokacij stalnega prebivališča izhaja, da okrog polovica (50,2 %) poslanskih kandidatov prihaja iz mest, slaba tretjina (29,6 %) iz urbaniziranih naselij, približno petina (19,9 %) pa s podeželskih naselij. Trije kandidati so imeli stalno prebivališče v tujini. Če te rezultate primerjamo z razporeditvijo volilnih upravičencev, ugotovimo, da so bili kandidati iz mest na volitvah številčno bolj zastopani, kandidati s podeželja pa manj: delež volilnih upravičencev v mestih je namreč okrog

štiri desetine, v obeh ostalih tipih pa okrog slabe tretjine (Uršič in Tiran 2022). Če jih analiziramo po občinah, je največ kandidatov živelo v Ljubljani (211), sledijo Maribor (100), Koper (45) ter Celje in Kranj (obe 42). Z vidika števila kandidatov na število prebivalcev je največ kandidatov prispevala občina Kobilje (3), prvo mestno občino pa najdemo na 10. mestu, in sicer Ptuj (34). Nobenega kandidata ni prispevalo 28 občin, vse z manj kot 6000 prebivalcev. Dvanajst mestnih občin je bilo v primerjavi z nemestnimi v povprečju nekoliko bolj zastopanih, saj so imele skupno 1292 volilnih upravičencev na kandidata, nemestne pa 1568. Večjo zastopanost kandidatov iz bolj urbaniziranih območij potrjuje tudi analiza po volilnih okrajih (preglednica 1). Pri tej se pokaže tudi diferenciacija znotraj Ljubljane in Maribora, kjer po veliki gostoti kandidatov izstopajo nekateri središnji okraji, kot so Ljubljana Šiška 1 in Ljubljana Center ter Maribor 4 na levem bregu Drave (slika 1). Največ kandidatov prihaja iz okrajev Jesenice (32) in Ljubljana Center (31). Analiza po statističnih regijah pa pokaže, da je bila z vidika števila volilnih upravičencev na kandidata najbolj zastopana Obalno-kraška regija (779), najmanj pa Koroška (1482). Največ kandidatov (377) je sicer prispevala Osrednjeslovenska regija.

Z opisano metodo določevanja lokalnosti kandidatur smo na ravni volilnih okrajev opredelili 965 lokalnih kandidatov od skupno 1471, kar je 65,6 % oziroma slabi dve tretjini vseh kandidatov. V lokalnem okraju se je za poslanski sedež torej potegovalo 965 kandidatov, samo v nelokalnem (ali nelokalnih) pa 506. Če bi pri določevanju uporabili preprost ključ prostorskega ujemanja stalnega prebivališča z območjem volilnega okraja, bi bilo lokalnih kandidatov 761, kar je še vedno več kot polovica (51,7 %). Na ravni statističnih regij pa smo opredelili 1224 lokalnih kandidatov, kar je 83,2 % oziroma dobre štiri petine vseh kandidatov. Z vidika seznamov kandidatov v volilnih okrajih, na katerih je bilo skupaj 1716 kandidatov (245 jih je namreč kandidiralo v dveh volilnih okrajih, večinoma na listah neuveljavljenih strank), pa je bilo lokalnih kandidatov na okrajni ravni 1016, kar je 59,2 %, na regionalni ravni pa 1366, kar je 79,6 %.

Gledano z vidika kandidatov, prostorska analiza lokalnosti kandidatur na okrajni ravni pokaže, da kandidati iz podeželskih okrajev v večji meri kandidirajo v lokalnem okraju v primerjavi s kandidati iz bolj urbanih okrajev (preglednica 1). To še posebno velja za bolj periferne okraje, na primer vzdolž nekdanje rapalske meje, v štirih okrajih (oba škofovloška okraja, Brežice in Radlje) je delež takšnih kandidatov celo 100-odstoten (slika 2). Gledano z vidika osemnosedesetih seznamov v volilnih okrajih, pa so višji delež lokalnih kandidatov zabeležili bolj urbani okraji, kar je predvsem posledica dejstva, da od tam prihaja največ kandidatov. V podeželskih okrajih je lokalnih kandidatov v povprečju še vedno več kot polovica (53,6 %), je pa ponekod njihov delež zgolj tretjinski (Ribnica - Dobrepolje, Ptuj 3, Idrija, Ivančna Gorica, Škofja Loka 2). Oba pojava – delež lokalnih kandidatov po volilnih okrajih glede na kraj bivanja in delež lokalnih kandidatov na seznamih v volilnih okrajih – sta si torej do določene mere

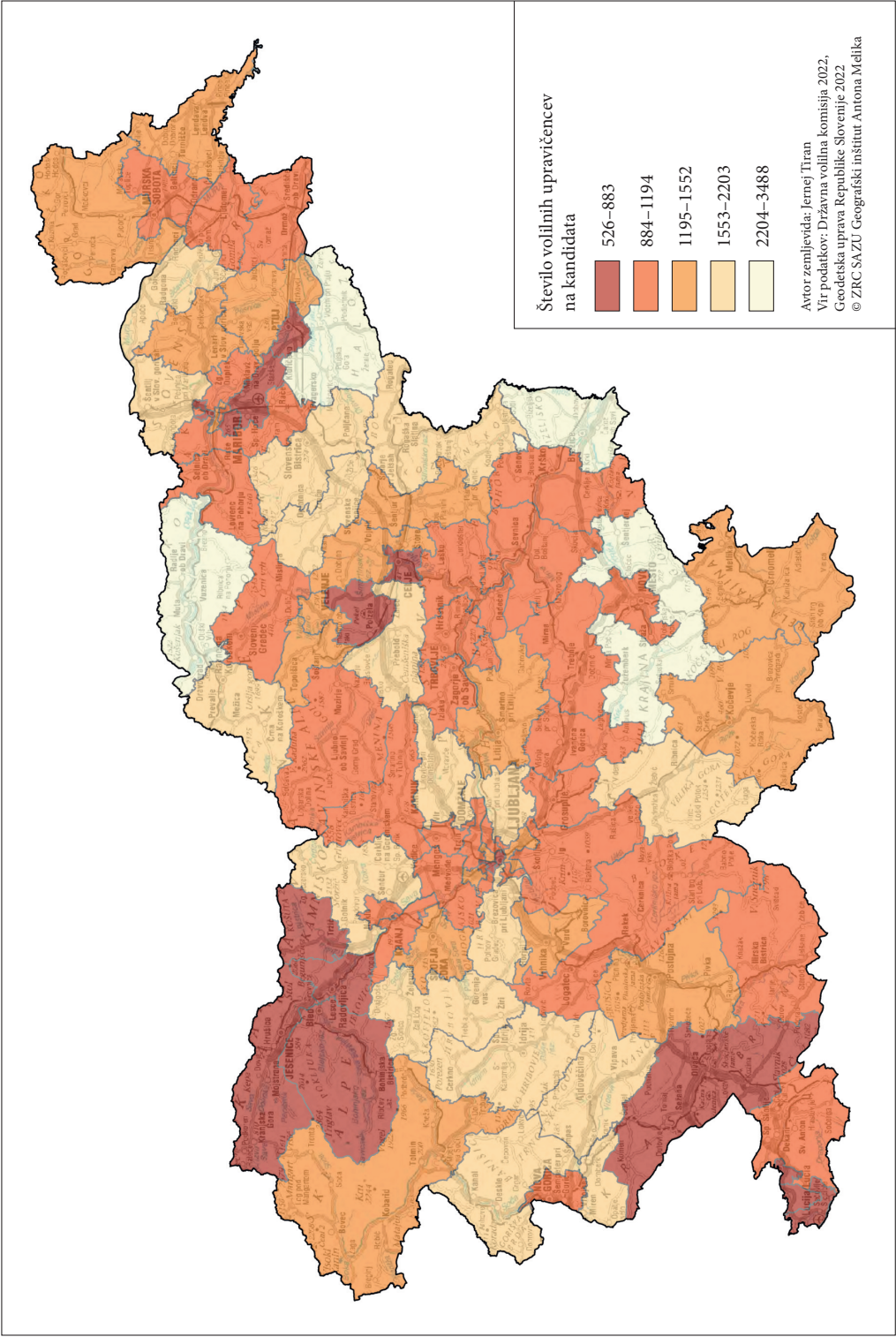
Preglednica 1: Izbrane lastnosti poslanskih kandidatur po tipu volilnega okraja.

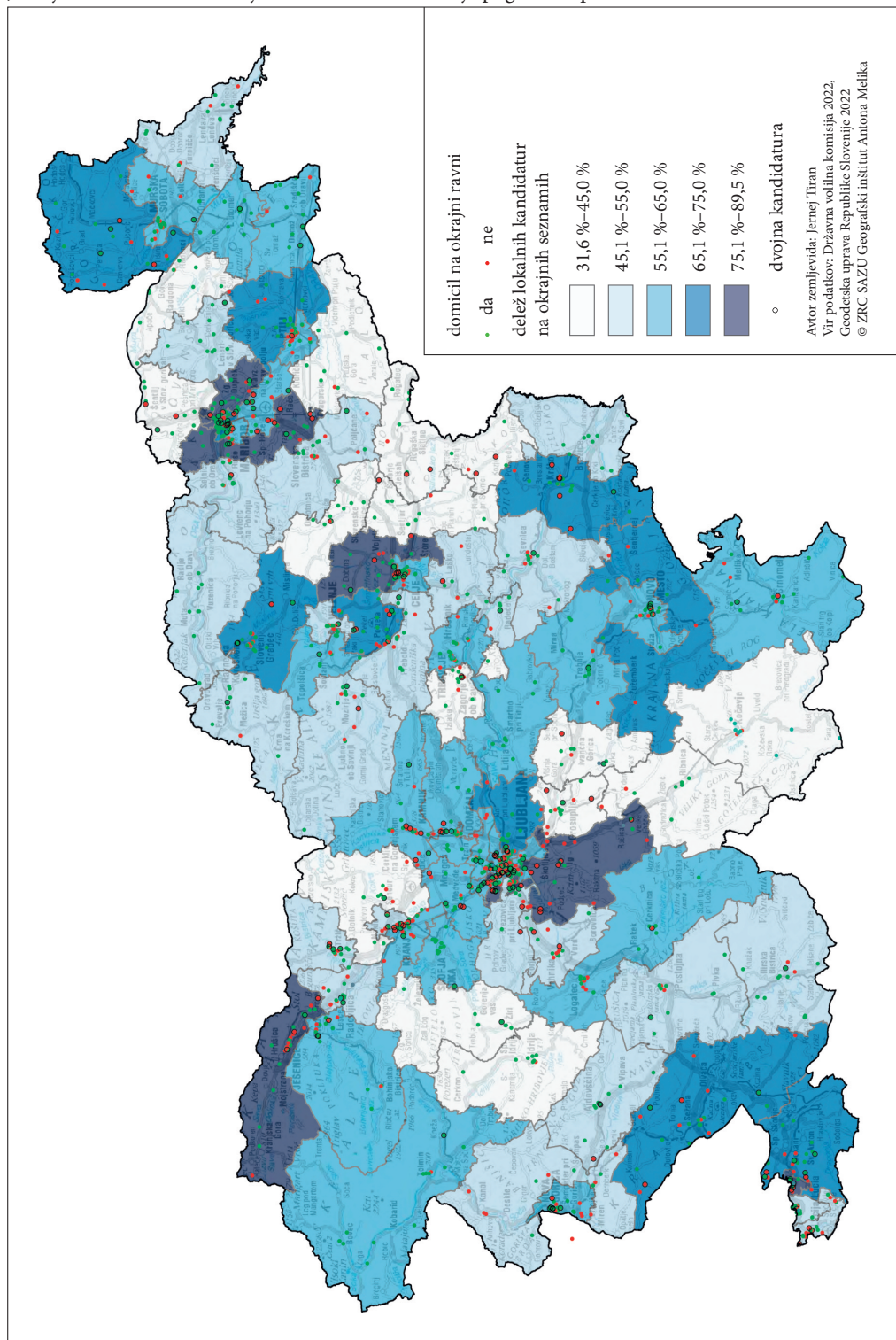
	povprečno število volilnih upravičencev	skupno število tam živčih kandidatov	povprečno število volilnih upravičencev na kandidata	povprečno število tam živčih kandidatov	delež lokalnih kandidatur na okrajnih seznamih (%)	delež lokalnih kandidatur z vidika kandidatov (%)
mestni	18.738	475	935	19,8	66,7	60,5
prehodni	19.654	593	1104	17,4	58,5	66,4
podeželski	19.309	403	1401	13,4	53,6	73,9

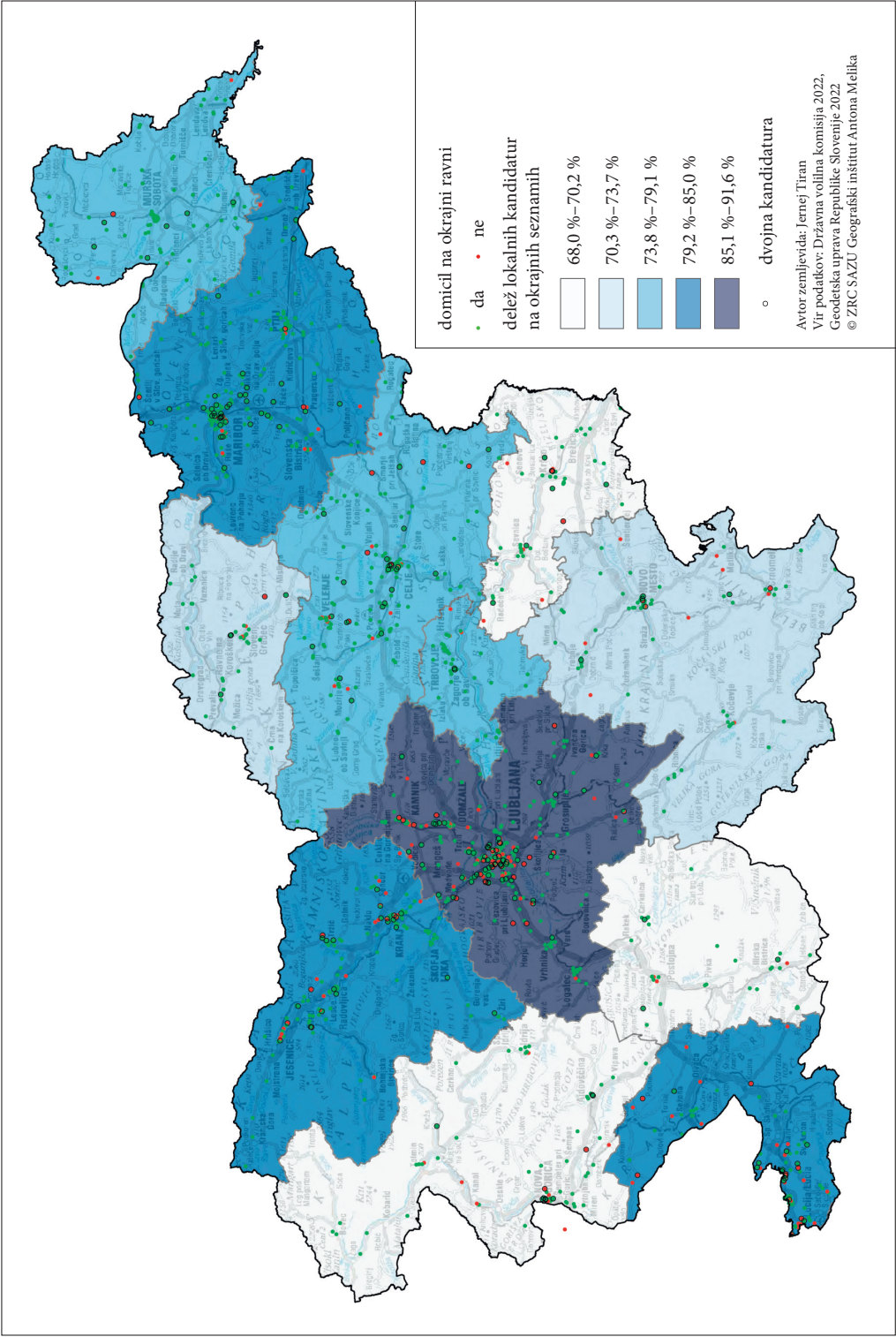
Slika 1: Povprečno število volilnih upravičencev na kandidata po volilnih okrajih. ►

Slika 2: Lokalnost kandidatur po volilnih okrajih. ► str. 16

Slika 3: Lokalnost kandidatur po statističnih regijah. ► str. 17

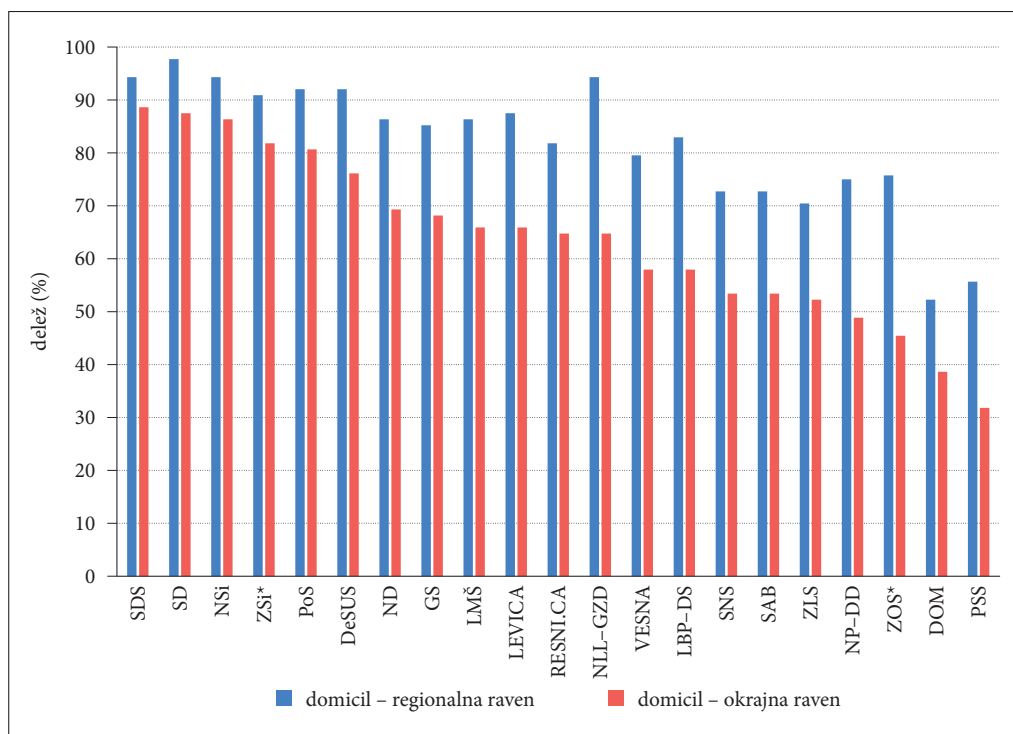

nasprotna, kar potrjuje tudi Pearsonov koeficient korelacije med obema spremenljivkama: korelacija je sicer šibka, a negativna in statistično značilna ($r_{xy} = -0,26$; $p < 0,05$).

Če lokalnost kandidatur določimo na regionalni ravni, pa lahko ugotovimo, da je največ kandidatov, ki so se za poslanski sedež potegovali v regiji prebivanja, živelo v Zasavski statistični regiji (93,6 %), najmanj pa v Obalno-kraški regiji (67,4 %) – poslanski kandidati iz te regije so torej v največji meri kandidirali v okraju v drugi regiji (slika 3). Največ lokalnih kandidatov je kandidiralo v okrajih v osrednji Sloveniji (91,6 %), najmanj pa na Goriškem (68,0 %), kjer je bilo torej na tamkajšnjih seznamih največ nelokalnih kandidatov. Razlike med regijami sicer niso zelo velike.

Analiza lokalnosti kandidatur po političnih strankah (slika 4) pokaže, da imajo uveljavljene stranke, ki so v slovenskem političnem prostoru prisotne že dalj časa, več lokalnih kandidatov. Tako po kriteriju okrajne kot regionalne lokalnosti so na vrhu Slovenska demokratska stranka (SDS), Socialni demokrati (SD) in Nova Slovenija – Krščanski demokrati (NSi), ki imajo blizu 90 % lokalnih kandidatov na okrajni ravni in okrog 95 % lokalnih kandidatov na regionalni ravni. Visok delež lokalnih kandidatov, celo večjega od nekaterih uveljavljenih strank, imajo tudi neparlamentarne stranke in liste, ustanovljene nekaj mesecev pred volitvami, kot so Povežimo Slovenijo (PoS), Naša dežela (ND) – prva resda kot koalicija obstoječih strank, druga pa s kar nekaj nekdanjimi člani Demokratične stranke upokojencev Slovenije (DeSUS) – in Nestranska ljudska lista gibanja Zdrava družba (NLL-GZD). Po najmanjšem številu lokalnih kandidatov izstopata Domovinska liga (DOM) in Piratska stranka Slovenije (PSS), pri katerih je delež lokalnih kandidatov na regionalni ravni le dobra polovica, na okrajni ravni pa okrog tretjina. Pri manj uveljavljenih strankah je razlika v deležu lokalnih kandidatov med regionalno in okrajno ravno večja kot pri uveljavljenih strankah.

Slika 4: Lokalnost kandidatur na okrajni in regionalni ravni po političnih strankah (*pomeni, da stranka ni kandidirala v vseh osmih volilnih enotah).

3.2 Primerjava uspešnosti lokalnih in nelokalnih kandidatov

Rezultati kažejo, da so bili lokalni kandidati na volitvah v Državni zbor 2022 uspešnejši od nelokalnih. Primerjava izidov enojnih kandidatur (1226) pokaže, da so lokalni kandidati na ravni volilnih okrajev v povprečju prejeli za slabi dve tretjini večji delež glasov kot nelokalni kandidati: lokalni kandidati (839) so prejeli 7,4 %, nelokalni (387) pa 4,6 % glasov. Na ravni statističnih regij je bilo razmerje podobno: lokalni kandidati (1049) so prejeli 6,9 % glasov, nelokalni (177) pa 4,1 % glasov. Statistično značilnost razlik smo preverili z neparametričnim Wilcoxonovim testom z vsoto rangov, saj je bila kršena predpostavka o normalnosti porazdelitve. Ugotovili smo, da so se izidi kandidatov, določenih kot lokalnih na ravni volilnih okrajev, statistično pomembno razlikovali od nelokalnih kandidatov, velikost učinka pa je bila majhna do srednja: $W_s = 185365,00$, $z = -9,04$, $p < 0,001$, $r = -0,26$. Podobno velja za izide kandidatov, določenih kot lokalnih na ravni statističnih regij: $W_s = 75715,50$, $z = -7,55$, $p < 0,001$, $r = -0,22$.

Ob tem je treba upoštevati, da so razlike v izidih tudi posledica različne strankarske sestave lokalnih in nelokalnih kandidatov, ki je pri volilnem odločanju verjetno pomembnejša: pri lokalnih kandidatih večji delež zaobjemajo stranke, ki so na volitvah dosegle boljši izid (SDS, NSi, SD, PoS), pri nelokalnih pa stranke, ki so na volitvah dosegle slabši izid (Naša prihodnost - Dobra država (NP-DD), Stranka Alenke Bratušek (SAB), DOM). Da bi omejili vpliv izida strank na rezultate analize, je smiselna primerjava neobteženih aritmetičnih sredin, torej brez upoštevanja števila kandidatov v vsaki skupini (preglednica 2). Rezultati kažejo, da je razlika med lokalnimi in nelokalnimi kandidati precej manjša, je pa še vedno zaznavna.

Zaradi očitnega vpliva strankarske pripadnosti kandidatov na volilne izide je bolj smiselna primerjava izidov lokalnih in nelokalnih kandidatur po posameznih političnih strankah (preglednica 3). Ugotovili smo, da so pri vseh strankah, razen pri Novi Sloveniji, lokalne kandidature zabeležile boljši izid od nelokalnih, tako na okrajni kot na regionalni ravni. Za osem strank je Wilcoxonov test z vsoto rangov pokazal, da je razlika tudi statistično značilna. Med največjimi je pri gibanju Povežimo Slovenijo, kjer so lokalni kandidati dosegli za 42,0 % boljši izid od nelokalnih, in Levici (38,7 %).

Da so bili lokalni kandidati na državnoborskih volitvah uspešnejši od nelokalnih, je pokazala tudi primerjava volilnih izidov dvojnih kandidatur, ki smo jo opravili z neparametričnim Wilcoxonovim testom predznačenih rangov za odvisne vzorce (tudi v tem primeru porazdelitev namreč ni bila normalna). Če primerjamo 75 parov kandidatur v kvazi eksperimentalni skupini, kjer je bila ena kandidatura lokalna in druga nelokalna (gledano na ravni volilnega okraja), so bile kandidature v lokalnem volilnem okraju v dveh tretjinah parov uspešnejše od nelokalnih kandidatur; razlika je statistično značilna, velikost učinka pa majhna: $z = -2,63$, $p < 0,01$, $r = -0,21$. V primeru lokalnosti kandidatur na regionalni ravni, kjer je bilo 35 parov kandidatur, v katerih je bila ena lokalna in druga nelokalna, so bile kandidature v lokalnem volilnem okraju prav tako uspešnejše v dveh tretjinah parov in statistično značilno uspešnejše od nelokalnih kandidatur z majhno do srednjo velikostjo učinka: $z = -2,41$, $p < 0,05$, $r = -0,29$ (preglednica 4). Znotraj obeh kvazi kontrolnih skupin (lokalna/lokalna in nelokalna/nelokalna) razlike med volilnimi izidi niso bile statistično značilne, tako na okrajni kot na regionalni ravni, kar potrjuje vpliv lokalnosti na volilne izide. Ob tem velja dodati, da so povprečja doseženih glasov pri dvojnih kandidaturah bistveno nižja od enojnih kandidatur zato, ker pri dvojnih kandidaturah prednjačijo stranke, ki niso presegle parlamentarnega praga.

Preglednica 2: Primerjava neobteženih aritmetičnih sredin volilnih izidov med lokalnimi in nelokalnimi kandidati po obeh prostorskih ravneh.

	okrajna raven (%)	regionalna raven (%)
lokalni kandidati	5,14	4,81
nelokalni kandidati	4,66	4,45

*Preglednica 3: Primerjava izidov lokalnih in nelokalnih kandidatur (na okrajni ravni) po političnih strankah (samo kandidati, ki so kandidirali v enem volilnem okraju). Vrednosti p, označene s krepkim tiskom, pomenijo statistično značilne razlike ob 95-odstotnem intervalu zaupanja (*stranka ni kandidirala v vseh volilnih enotah).*

	lokalna kandidatura (%)	nelokalna kandidatura (%)	indeks	Wilcoxonov test (W)	Z	p
Demokratska stranka upokojencev Slovenije	0,81	0,65	124,9	307,5	-1,335	0,182
Gibanje Svoboda	34,20	33,68	101,5	1055,5	-0,479	0,632
Lista Borisa Popoviča - Digitalizirajmo Slovenijo	0,38	0,31	120,3	407,0	-2,094	0,036
Levica	5,04	3,63	138,7	863,5	-3,098	0,002
Lista Marjana Šarca	3,89	3,41	114,3	949,5	-1,384	0,166
Naša dežela	1,60	1,36	118,0	943,0	-2,339	0,019
Nestranska ljudska lista Gibanja Zdrava družba	1,73	1,60	108,6	724,5	-0,619	0,536
Naša prihodnost in Dobra država	1,94	1,46	133,1	860,0	-4,265	0,000
Nova Slovenija - Krščanski demokrati	6,44	6,67	96,6	405,0	-0,276	0,782
Povežimo Slovenijo	3,57	2,52	142,0	451,5	-2,288	0,022
Piratska stranka Slovenije	2,21	1,41	156,9	-2,0	0,046	0,071
Državlansko gibanje Resni.ca	2,95	2,88	102,5	1139,0	-0,626	0,532
Stranka Alenke Bratušek	2,70	2,06	130,9	811,5	-3,417	0,001
Socialni demokrati	6,95	5,98	116,2	407,0	-0,802	0,422
Slovenska demokratska stranka	23,41	21,90	106,9	298,5	-0,736	0,462
Slovenska nacionalna stranka	2,17	1,58	137,4	163,0	-1,611	0,107
Vesna - Zelena stranka	1,55	1,23	125,8	883,0	-2,015	0,044
Za ljudstvo Slovenije	0,90	0,68	132,0	222,5	-2,341	0,019
Zavezniki osvobodimo Slovenijo*	0,22	0,15	151,7	11,0	-0,725	0,468
Gibanje Zedinjena Slovenija*	0,11	0,10	115,8	2,0	0,000	1,000

Preglednica 4: Primerjava izidov lokalnih in nelokalnih kandidatur (samo kandidati, ki so kandidirali v dveh volilnih okrajih).

	okrajna raven (%)	regionalna raven (%)
lokalni kandidati	1,31	1,20
nelokalni kandidati	1,13	1,06

3.3 Primerjava uspešnosti lokalnih in nelokalnih kandidatov po tipu okraja kandidature

Zaradi majhne velikosti podskupin pri dvojnih kandidaturah smo vpliv tipa volilnega okraja na uspešnost lokalnih kandidatur preverili zgolj pri enojnih kandidaturah. Ti potrjujejo domnevo, da je vpliv lokalnosti kandidature na volilni izid odvisen od tipa volilnega okraja kandidature glede na stopnjo urbaniziranosti. V primeru lokalnosti na okrajni ravni je v mestnih okrajih razlika med izidi lokalnih (6,8 %) in nelokalnih kandidatov (6,6 %) majhna, pri čemer neparametrični Wilcoxonov test z vsoto rangov pokaže, da je kljub temu statistično značilna z majhno velikostjo učinka: $W_s = 10988,00$, $z = -2,68$, $p < 0,01$, $r = -0,15$. Mnogo večja je razlika v prehodnih in podeželskih okrajih: v prehodnih so bili lokalni kandidati (7,4 %) precej uspešnejši od nelokalnih (4,7 %), velikost učinka pa je majhna do srednje velika: $W_s = 27303,00$, $z = -6,16$, $p < 0,001$, $r = -0,28$. Podobno velja za izide lokalnih kandidatov (7,8 %) v primerjavi z nelokalnimi (3,5 %) v podeželskih okrajih, prav tako z majhno do srednjo velikostjo učinka: $W_s = 26410,50$, $z = -6,10$, $p < 0,001$, $r = -0,29$.

V primeru lokalnosti na regionalni ravni so rezultati podobni: v mestnih okrajih se razlika med lokalnimi (6,9 %) in nelokalnimi kandidati (5,6 %) sicer poveča, a je rezultat Wilcoxonovega testa statistično značilen zgolj ob 95-odstotni stopnji zaupanja, velikost učinka pa je še malce manjša: $W_s = 4248,00$, $z = -2,47$, $p < 0,05$, $r = -0,14$. Razlika v povprečju je v primerjavi z okrajno ravno večja tudi v prehodnih okrajih, kjer so lokalni kandidati prejeli 7,0 % glasov, nelokalni pa 3,6 %, a je velikost učinka tudi v tem primeru manjša: $W_s = 11003,00$, $z = -5,70$, $p < 0,001$, $r = -0,26$. Podobno velja za podeželske okraje, kjer so bili lokalni kandidati (6,7 %) uspešnejši od nelokalnih (3,9 %), $W_s = 11162,50$, $z = -4,35$, $p < 0,001$, $r = -0,21$.

Tudi v tem primeru je treba upoštevati, da so razlike v izidih tudi posledica razlik v strankarski sestavi lokalnih in nelokalnih kandidatov, zato smo ponovno primerjali še njihove neobtežene aritmetične sredine. Rezultati potrjujejo domnevo, da ima lokalno poreklo kandidata večji vpliv zunaj mestnih središč, vendar razlike med tipi okrajev niso zelo velike (preglednica 5). Na okrajni ravni so bili v mestnih okrajih lokalni kandidati le v manjši prednosti pred nelokalnimi, v prehodnih okrajih razlika naraste, največja pa je, pričakovano, v podeželskih okrajih. Na regionalni ravni so razmerja podobna, ponovno so bili lokalni kandidati v vseh treh tipih uspešnejši: največja razlika je bila ponovno v podeželskih okrajih. Ob tem je treba omeniti, da rezultati na okrajni in regionalni ravni niso primerljivi, saj v analizo niso bile uvrščene iste stranke (nekajkrat se je namreč zgodilo, da stranka ni imela kandidata v kateri izmed skupin).

Preglednica 5: Primerjava neobteženih aritmetičnih sredin volilnih izidov med lokalnimi in nelokalnimi kandidati po tipih volilnih okrajev (na okrajni in regionalni ravni).

raven lokalnosti	kandidatura	tip okraja		
		mestni (%)	prehodni (%)	podeželski (%)
okrajna	lokalna	5,86	5,87	5,97
	nelokalna	5,65	5,47	5,15
regionalna	lokalna	4,34	4,79	4,85
	nelokalna	4,20	4,73	4,34

4 Razprava

Pri preverjanju prve hipoteze (H1) smo najprej ugotovili, da ima več poslanskih kandidatov stalno prebivališče na urbanih območjih kot na podeželju, kar je nekoliko več tudi glede na siceršnjo

razporeditev prebivalstva (Pelc 2015). Zaradi metodoloških razlik je dobljene deleže lokalnih kandidatur težko primerjati s preteklimi študijami, je pa delež na regionalni ravni primerljiv z deležem na Portugalskem (Éspirito-Santo in Rodrigues Sanchez 2018). Potrdila se je tudi domneva, da so podeželski in bolj periferni volilni okraji slabše zastopani s tam živečimi kandidati (kar je ravno obratno kot v omenjeni portugalski raziskavi). To vrzel zapolnjujejo kandidati iz bolj urbanih okrajev, a še zdaleč ne zgolj iz Ljubljane in okolice, kot nakazuje izraz »ljubljanizacija periferije« (Ribičič s sodelavci 2019), ki označuje tovrstne kandidature. Lokalnih kandidatov je v podeželskih okrajih v povprečju še vedno več kot polovica, zato hipotezo H1 lahko le delno potrdimo. Lokalne kandidate na svoje kandidatne liste bolj pogosto uvrstijo uveljavljene stranke, domnevno zaradi globljega kadrovskega bazena in bolj razvejane terenske mreže. Uvedba domicilnega načela, ki jo je predlagala skupina ustavnih pravnikov (Ribičič s sodelavci 2019), bi bila za številne stranke razmeroma težavna, če bi zahtevala ujemanje stalnega prebivališča na ravni volilnega okraja. Obenem se postavlja vprašanje, ali bi bilo to resnično potrebno glede na število nelokalnih kandidatur, ki ni tako veliko, da bi ga lahko označili kot problematičnega. Uzakonitev načela domicila je bolj smiselna pri morebitni uvedbi kombiniranega volilnega sistema, kjer bi volivci en glas namenili kandidatom, ki zastopajo interese območja, iz katerega so. Slabšo zastopnost kandidatov s podeželja, ki sicer ni kritična, bi v okviru takšnega sistema kvečjemu lahko reševali pri drugem, obveznem prednostnem glasu s sistemom zadrge (Ribičič 2022), čeprav bi bilo zaradi različnih pogledov na to, kaj je podeželje, takšno rešitev zelo težko implementirati. Ob tem je treba poudariti, da vezava domicila bodisi na volilni okraj bodisi na volilno enoto ni smiselna, če te niso geografsko zaozkožene enote in njihove meje delijo posamezne občine ali naselja. V trenutno veljavni ureditvi je na primer kar 21 občin razdeljenih na dva ali več volilnih okrajev, zlasti na urbanih območjih (Rogelj 2021).

Pri preverjanju druge hipoteze (H2) nas je zanimalo, ali so bili lokalni kandidati na državnozborskih volitvah uspešnejši od nelokalnih. Pri tem vprašanju smo se srečali z vsebinsko-metodološkim pomislekom, ali je smiselno primerjati obe skupini kandidatov, če se razlikujeta po strankarski sestavi, saj naj bi bila strankarska pripadnost pri volilnem odločanju vendarle najpomembnejši dejavnik. Zato smo izvedli več statističnih testov. Rezultati za kandidature v dveh volilnih okrajih, kjer tovrstnih pomislekov ni in je pojav možno neposredno ovrednotiti (čeprav na razmeroma majhnem vzorcu), kažejo, da so lokalni kandidati v rahli prednosti pred nelokalnimi, kar velja tako za lokalnost na okrajni kot na regionalni ravni. Večjo razliko med obema skupinama v prid lokalnih kandidatov je pokazala primerjava enojnih kandidatur, vendar je zaradi omenjenega pomisleka te rezultate treba obravnavati s pridržkom; obenem primerjava izidov po posameznih političnih strankah kaže, da so razlike precej manjše, četudi so prisotne pri večini strank. Ne glede na to hipotezo H2 lahko potrdimo. Nakazuje se, da je eden od dejavnikov volilne izbire tudi »lokalni ključ«, kar ugotavljajo tudi druge raziskave (na primer Tatalovich 1975; Jankowski 2016; Schulte-Cloos in Bauer 2023), vendar je ta pojav manj pomemben v primerjavi z drugimi dejavniki. Iz rezultatov lahko sklepamo, da volivci glas primarno podelijo politični stranki, poreklo kandidata na glasovnici pa pri volilnem odločanju igra bolj obrobno vlogo. Tej tezi pritrjuje tudi volilni izid nekaterih strank na zadnjih volitvah, ki kljub lokalni prepoznavnosti številnih svojih kandidatov niso dosegle vidnejšega uspeha: takšen primer je gibanje Povežimo Slovenijo, ki je na svojo kandidatno listo med drugim uvrstilo sedem aktualnih županov (resda manjših občin). K temu je morda prispeval tudi kontekst volitev: te so potekale takoj po koncu epidemije, ki je v predhodnih dveh letih dodobra zaznamovala vsakdanje življenje, lokalna identiteta pa je bila v primerjavi s strankarsko tokrat potisnjena v ozadje. Odprto vprašanje pa ostaja, koliko lahko boljši rezultat lokalnih kandidatov pripišemo umeščanju manj znanih, nelokalnih kandidatov v t. i. neizvoljene okraje, kjer zaradi prevladujoče nasprotne politične orientacije nimajo velikih možnosti za uspeh.

Tretja hipoteza (H3) se je nanašala na pojav, da je učinek poznanstva in sosedstva močnejši na podeželju. Rezultati so ponudili (pričakovan) odgovor, da so volivci v podeželskih okrajih dejansko bolj naklonjeni lokalnim kandidatom v primerjavi z volivci v mestnih okrajih. Tudi v tem primeru smo zaradi razlik v strankarski zastopanosti vseh šestih podskupin analizirali še povprečja po posameznih strankah. V tem primeru so bile razlike med tipi mnogo manjše, a še vedno večje v podeželskih okrajih kot v mes-

tnih. Tudi hipotezo H3 lahko torej potrdimo. Rezultati so tako skladni z rezultati prejšnjih raziskav, tako v Sloveniji kot v tujini, ki na podeželju, še posebej na obrobju, ugotavljajo večji pomen lokalnih kandidatur (Gimpel s sodelavci 2008; Červ 2015; Jacobs in Munis 2019) in nakazujejo na še vedno prisotno teritorialno povezanost in obstoj podeželskih skupnosti (Logar in Potočnik Slavič 2016), ki vpliva tudi na volilno vedenje (Tiran 2015). Slovensko podeželje je navkljub nagli modernizaciji, ki je v zadnjih desetletjih dodobra spremenila njegovo podobo (Kladnik in Ravbar 2003), še vedno prostor tesnejših medosebnih odnosov in tudi večje stopnje »mehkega« družbenega in političnega nadzora (Uršič in Tiran 2022). Na podeželju je izrazitejša tudi pričakovanje, da se bo tamkajšnji lokalni kandidat v večji meri zavzemal za interese kraja, od koder prihaja. Prav tako pa takšnega kandidata krajsani ali občani praviloma bolje osebno poznajo v primerjavi z gosteje poseljenimi urbanimi območji, ki jih označuje precej večja anonimnost (Uršič in Hočevar 2007). Večja uspešnost lokalnih kandidatov na podeželju je lahko tudi posledica manjšega števila kandidatov, ki tam živijo; sosednjih kandidatov, ki bi ta učinek omejili, je namreč bistveno manj kot na urbanih območjih, kjer si s tega vidika veliko bolj konkurirajo (Put, von Schoultz in Isotalo 2020). Ne glede na to pa lokalno prepoznaven kandidat v podeželskem okraju zaradi omenjenih socioloških značilnosti ruralnega miljeja lahko računa na več dodatnih glasov po »lokalnem ključu« kot lokalno prepoznaven kandidat v urbanem okraju.

Treba je omeniti, da ima naša raziskava tudi določene metodološke omejitve in pomanjkljivosti. Kot lokalne kandidate bi lahko, na primer, upoštevali tudi tiste, ki so kandidirali v okraju prejšnjega bivališča, kjer so na primer preživljali mladost. To bi bilo do neke mere smiselno, saj so med volivci najbrž ohranili določeno lokalno prepoznavnost, ki je strankam pripomogla do boljšega volilnega izida (kar nekaj takšnih primerov najdemo med najvidnejšimi politiki Nove Slovenije), pomen teh »lokalnih korenin« pa dokazujejo tudi nekatere študije (Hunt 2022). Vendar natančnejših podatkov o teh preselitvah nismo imeli na voljo. Pomanjkljivost raziskave je tudi, da smo tako lokalne kot nelokalne kandidate obravnavali kot homogeni skupini, volilne izide pa smo analizirali na ravni volilnih okrajev, ki zamegljuje pomen lokalnosti na nižjih ravneh. Dobljene ugotovitve bi bilo zato smiselno nadgraditi s podrobnejšo analizo na ravni volišč, v kateri bi za vse kandidate ovrednotili vpliv oddaljenosti od stalnega prebivališča na volilne izide. Vredno bi bilo obravnavati tudi druge dejavnike, na primer oddaljenost od kraja bivanja preostalih kandidatov, razlike v lokalni prepoznavnosti kandidatov, njihov poklic ali položaj v stranki, kampanjo na lokalni ravni in podobno, po možnosti v daljšem časovnem obdobju. S tem bi lahko bolje ovrednotili razsežnosti in mehanizme »volilnega lokalpatriotizma«, pa tudi, kakšno vlogo pri tem igrajo politične stranke.

5 Sklep

V raziskavi smo z geoinformacijskimi in statističnimi analizami razmerja med volilnimi izidi in lokacijami stalnega prebivališča na primeru volitev v Državni zbor 2022 pridobili vpogled v prostorsko razmestitev kandidatov za poslance ter skušali ovrednotiti vpliv, ki ga ima lokalnost kandidatur na volilne izide.

S prostorsko analizo naslovov stalnega prebivališča kandidatov in okrajev njihovih kandidatur smo ugotovili, da večina poslanskih kandidatov prihaja iz mestnih središč, ki so nadpovprečno zastopana tudi glede na siceršno razporeditev prebivalstva. Večina kandidatov živi na območju ali v okolici okraja, kjer je kandidirala, je pa več takšnih primerov v uveljavljenih strankah. Ugotovili smo tudi, da so lokalni kandidati v rahli prednosti pred nelokalnimi, kar lahko delno pripišemo t. i. učinku poznanstva in sosedstva, ko volivci v večji meri podprejo lokalno prepoznavne kandidate, ki živijo v njihovi bližini. Ta učinek je, skladno s prejšnjimi raziskavami, večji v podeželskih okrajih, kar potrjuje domnevo o tesnejših medosebnih stikih na podeželju. Razloge za večjo uspešnost lokalnih kandidatov lahko iščemo tudi v umeščanju manj znanih in nelokalnih kandidatov v okraje, ki so za nekatere stranke neizvoljivi. Glede na naraščajočo pripadnost domačemu kraju, razvite lokalne identitete in lokalizme ter nezaupanje v državne politične ustanove smo sicer pričakovali, da bodo lokalni kandidati v večji

prednosti pred nelokalnimi. Vendar je k takšnim rezultatom verjetno pripomogel tudi specifičen kontekst tokratnih volitev, ki so nenadajne prinesle temeljito preobrazbo političnega prostora.

Raziskava odstira prostorske značilnosti kadrovskega bazena slovenskih političnih strank in nudi vpogled v volilno vedenje, ki je do določene mere tudi pod vplivom prostorskega konteksta. Ugotovitve raziskave so lahko dragocene tudi pri razpravi o spremembah volilnega sistema v Sloveniji, v kateri je predmet tudi uvedba t. i. domicilnega načela. Rezultati raziskave hkrati odpirajo številna nova vprašanja o organiziranosti in kadrovanju političnih strank, mehanizmih volilnega vedenja, razmerjih med lokalnim in nelokalnim ter prostorskem dosegu učinka poznanstva in sosedstva.

Zahvala: Članek je nastal v okviru raziskovalnega programa Geografija Slovenije (P6-0101), ki ga sofinancira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije. Zahvaljujem se tudi recenzentoma za konstruktivne in koristne pripombe in nasvete ter Domnu Turku za pomoč pri nekaterih geoinformacijskih analizah.

6 Viri in literatura

- Brezina, T., Tiran, J., Ogrin, M., Laa, B. 2021: COVID-19 impact on daily mobility in Slovenia. *Acta geographica Slovenica* 61-2. DOI: <https://doi.org/10.3986/ags.9390>
- Campbell, R., Cowley, P., Vivyan, N., Wagner, M. 2019: Why friends and neighbors? Explaining the electoral appeal of local roots. *The Journal of Politics* 81-3. DOI: <https://doi.org/10.1086/703131>
- Cigale, D. 2005: Posodobitev Ravbarjeve tipizacije naselij glede na stopnjo urbaniziranosti na podlagi RPE 2002. Podatkovna baza, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Červ, A. 2015: Vpliv učinka poznanstva in sosedstva na volilno vedenje v volilnem okraju Tolmin. *Dela* 44. DOI: <https://doi.org/10.4312/dela.44.25-43>
- Državna volilna komisija: Seznam kandidatov za poslance v Državni zbor. Ljubljana, 2022.
- Espírito-Santo, A., Rodrigues Sanches, E. 2018: Looking for locals under a closed-list proportional representation system: The case of Portugal. *Electoral Studies* 52. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2018.01.004>
- Evans, J. 2004: *Voters and Voting: An Introduction*. London.
- Field, A. 2009: *Discovering Statistics Using SPSS*. London.
- Fink-Hafner, D., Krašovec, A. 2019: The presidentialisation of parties in Slovenia: Leaders and parties. *The Presidentialisation of Political Parties in the Western Balkans*. Cham. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-97352-4_7
- Folke, O., Martén, L., Rickne, J., Dahlberg, M. 2021: Politicians' neighbourhoods: Where do they live and does it matter? Working paper, Nottingham Interdisciplinary Centre for Economic and Political Research. Medmrežje: <https://www.nottingham.ac.uk/research/groups/nicep/documents/working-papers/2021/2021-03.pdf> (16. 9. 2023).
- Geodetska uprava Republike Slovenije: Register prostorskih enot. Ljubljana, 2022.
- Gimpel, J. G., Karnes, K. A., McTague, J., Pearson-Merkowitz, S. 2008: Distance-decay in the political geography of friends-and-neighbors voting. *Political Geography* 27-2. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2007.10.005>
- Hunt, C. R. 2022: Won't you be my senator? Nuanced »friends and neighbors« voting in U.S. Senate Elections, 1968–2018. *Electoral Studies* 80. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2022.102540>
- Jacobs, N. F., Munis, B. K. 2019: Place-based imagery and voter evaluations: Experimental evidence on the politics of place. *Political Research Quarterly* 72-2. DOI: <https://doi.org/10.1177/1065912918781035>
- Jankowski, M. 2016: Voting for locals: voters' information processing strategies in open-list PR systems. *Electoral Studies* 43. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2016.06.005>

- Johnston, R. J. 1974: Local effects in voting in a local election. *Annals of the Association of American Geographers* 64-3. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.1974.tb00990.x>
- Key, V. O. 1949: *Southern Politics in State and Nation*. New York.
- Kladnik, D., Ravbar, M. 2003: Členitev slovenskega podeželja. *Geografija Slovenije* 8. Ljubljana. DOI: <https://doi.org/10.3986/9789612545048>
- Kosi, D. 2012: Identitetne regije Slovenije. *Geografski vestnik* 84-2.
- Krašovec, A., Johannsen, L. 2016: Recent developments in democracy in Slovenia. *Problems of Post-Communism* 63, 5-6. DOI: 10.1080/10758216.2016.1169932
- Logar, E., Potočnik Slavič, I. 2016: (Ne)vidne spremembe podeželskih skupnosti: primeri z Gorenjske in Sauerlanda. *Geografski vestnik* 88-2. DOI: <https://doi.org/10.3986/GV88202>
- Odločba U-I-32/2015. Ustavno sodišče Republike Slovenije. Ljubljana, 2018. Medmrežje: <https://www.us-rs.si/odlocitev-ustavnega-sodisca-v-zadevi-u-i-32-15/> (11. 6. 2023).
- Pelc, S. 2015: Mestno prebivalstvo Slovenije. Koper.
- Put, G. J. 2021: Is there a friends-and-neighbors effect for party leaders? *Electoral Studies* 71. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2021.102338>
- Put, G. J., von Schoultz, Å., Isotalo, V. 2020: Fighting over friends and neighbors: The effect of inter-candidate geographic distance on intra-party competition. *Political Geography* 81. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2020.102219>
- Rallings, C., Thrasher, M., Borisjuk, G., Shears, M. 2010: Parties, recruitment and modernisation: Evidence from local election candidates. *Local Government Studies* 36-3. DOI: <https://doi.org/10.1080/03003931003738157>
- Ravbar, M. 1997: Slovenska mesta in obmestja v preobrazbi. *Geografski zbornik* 37.
- Ribičič, C. 2022: Volitve v slepi ulici: 62 vprašanj in odgovorov o volilni reformi. Ljubljana.
- Ribičič, C., Grad, F., Kaučič, I., Zagorc, S., Toplak, J. 2019: Ustavnoppravna izhodišča za uresničitev odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-32/2015. Medmrežje: <http://ustava.si/wp-content/uploads/2020/06/Ustavnoppravna-izhodi%C5%A1%C4%8Da-IUP.pdf> (11. 6. 2023).
- Rogelj, B. 2021: Ali je nova ureditev volilnih okrajev za državnozborske volitve ustavna? *Dela* 56. DOI: <https://doi.org/10.4312/dela.56.131-155>
- Roter, N. 2011: Vprašanje nezdržljivosti poslanske in županske funkcije. Magistrsko delo, Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani, Ljubljana.
- Roy, J., Alcantara, C. 2014: The candidate effect: Does the local candidate matter? *Journal of Elections, Public Opinion and Parties* 25-2. DOI: <https://doi.org/10.1080/17457289.2014.925461>
- Schulte-Cloos, J., Bauer, P. C. 2023: Local candidates, place-based identities, and electoral success. *Political Behaviour* 45. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11109-021-09712-y>
- Slovensko javno mnenje 2022/1: Izbrani grafični prikazi z medčasovnimi primerjavami. Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani. Ljubljana, 2022. Medmrežje: https://www.cjm.si/wp-content/uploads/2022/11/SJM_2022_1_izbrani_grafi.pdf (20. 7. 2023).
- Statistični urad Republike Slovenije: podatki o številu prebivalcev po občinah. Ljubljana, 2022. Medmrežje: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/05C5003S.px> (11. 6. 2023).
- Tatalovich, R. 1975: »Friends and neighbors« voting: Mississippi, 1943–73. *Journal of Politics* 37-3. DOI: <https://doi.org/10.2307/2129327>
- Tiran, J. 2015: Urbano proti ruralnemu: (nov) razcep v slovenskem političnem prostoru? *Teorija in praksa* 52, 1-2.
- Tiran, J. 2022: Ali je važno, da je naš? Učinek poznanstva in sosedstva na predsedniških volitvah 2022. Medmrežje: <https://metinalista.si/ali-je-pomembno-da-je-nas-ucinek-poznanstva-in-sosedstva-na-predsedniških-volitvah-2022/> (11. 6. 2023).
- Tiran, J. 2023: Geografski vpogled v supervolilno leto 2022. *Geografski obzornik* 70, 1-2.
- Uršič, M., Hočevar, M. 2007: Protiurbanost kot način življenja. Ljubljana.

Uršič, M., Tiran, J. 2022: Vpliv prostora na volilno vedenje: analiza delitve med urbanim in ruralnim na primeru volitev v Državni zbor 1996–2022. Teorija in praksa 59-4. DOI: <https://doi.org/10.51936/tip.59.4.871-891>

Zakon o spremembi Zakona o poslancih. Uradni list Republike Slovenije 39/2011. Ljubljana.

7 Summary: »Do we prefer homemade bread to foreign cake?« The impact of local candidacies on the outcome of the 2022 Slovenian parliamentary elections

(translated by Živa Malovrh)

Candidates' success in elections can also be affected by geographical factors, such as their local ties. This phenomenon is known in electoral geography as the friends-and-neighbors effect, where voters support the local candidate regardless of their party affiliation (Key 1949). This effect has been the subject of a number of studies, each concluding that local candidates achieve more success in elections compared to non-local candidates (Roy and Alcantara 2014; Jankowski 2016; Schulte-Cloos and Bauer 2023). However, fewer studies have focused on the question of how many candidates actually stem from the local environment and how their place of residence is distributed (Rallings et al. 2010; Espirito-Santo and Rodrigues Sanches 2018; Folke et al. 2021).

In Slovenia, these questions were more pertinent during the period in which the mayoral and the parliamentary functions were still compatible (up until 2011), when mayors would quite frequently run in parliamentary elections and achieve considerable success. The few studies of individual cases detected several cases of a weak or moderate effect on the electoral results, which was more prominent in the countryside (Červ 2015; Tiran 2023). This question has once again come to the forefront in recent years with the debates on changes to the parliamentary electoral system: one of the proposals was the introduction of the so-called domicile principle, allowing a candidate to run only in the electoral unit in which they have their permanent residence, which is not a prerequisite in the existing proportion-al election system (Ribičič et al. 2019).

The aim of the study was to analyze the 2022 Slovenian parliamentary elections to determine the spatial distribution of the domiciles of the parliamentary candidates and determine how much the local-ness of the candidacy affected the electoral results. In line with the aim of the study and based on the existing literature, three working hypotheses were formulated and tested:

- H1: The majority of the candidates on the electoral lists are local, with the exception of rural districts.
- H2: Local candidates outperformed non-local candidates.
- H3: Voters in rural districts are more likely to vote for local candidates than voters in urban areas.

The study entailed the geocoding of 1,471 permanent residence addresses (Državna ... 2022) and the spatial identification of local candidacies at the county and the regional level. Local candidates were deemed to be not only those candidates who ran in the election in the area of the electoral district/statistical region in which they also resided, but also those candidates who resided outside the electoral district/statistical region, but still within a municipality that encompasses at least part of the electoral district. Electoral districts were also classified according to the level of settlement urbanization into urban (24), suburban (34), and rural (30) districts.

The electoral results were analyzed using several statistical tests: 1,226 candidates who ran in a single electoral district were analyzed with an independent sample test, while 245 candidates who ran in two electoral districts were analyzed using the dependent sample test. The analysis of the latter also included the so-called quasi-experiment for which three groups were formed: the quasi-experimental group included all the candidates who ran in the local and non-local district or region. In the two quasi-control groups, the first group included those candidates who ran only in the local district or

region, while the second included those who ran only in a non-local district or region. The size effect was also calculated for each test.

The spatial distribution of the candidates' identified permanent residences reveals that around half (50.2%) of the parliamentary candidates are from cities and towns, just under a third (29.6%) from urbanized settlements, and about a fifth (19.9%) are from the countryside. Comparing these results with the dispersion of the population leads to the conclusion that candidates from cities were represented in larger numbers, while the candidates from the countryside were less represented, but still above 50%. About two thirds (65.6%) ran in their local district; however, if localness is defined at the statistical region level, there were 83.2% such candidates. The hypothesis H1 can therefore be partly confirmed. The findings indicate that the introduction of the domicile principle might be relatively problematic, especially for smaller parties, if the candidate's permanent residence have to match at the electoral district level. The largest share of local candidacies was detected for established parties, such as the Slovenian Democratic Party (SDS), Social Democrats (SD), and New Slovenia – Christian Democrats (NSi), where this share is about 90%.

The analysis of the electoral results at the district level of localness (the results are similar at the regional level) reveal that every political party apart from New Slovenia achieved a better result with local candidates than non-local ones by an average of 23.7%. The non-parametric Wilcoxon rank sum test revealed this difference to be statistically significant. The overarching success of local parliamentary candidates over non-local ones was also revealed by the comparison of the electoral results of the 245 candidates who ran in two electoral districts, which was performed with the non-parametric Wilcoxon signed-rank test for the dependent samples: the local candidates received 15.9% more votes. The hypothesis H2 can therefore be confirmed. The results indicate that one of the factors influencing one's electoral choice is 'localness', which has also been found by other studies (e.g., Tatalovich 1975; Jankowski 2016; Schulte-Cloos and Bauer 2023), albeit this effect seems to be less important compared to other factors, such as party affiliation. In light of the characteristics of Slovenian society, like the increasing allegiance to one's hometown, highly developed local identities and localisms, and the distrust of state political institution, the local candidates were expected to have an advantage over non-local ones. These results were however most likely affected by the specific context of this election, which introduced a major transformation of the political space.

The local origin of a candidate has a slight advantage outside urban centers: local candidates in urban districts had only a slight advantage (5.86%) over non-local ones (5.65%). This difference increases in suburban districts (5.87% versus 5.47%); as expected, the largest difference can be detected in rural districts (5.97% versus 5.15%). This also confirms the hypothesis H3. Our results correspond to the results of previous research both in Slovenia and abroad, which have identified that local candidacies have a greater impact in the countryside, especially in the periphery (Gimpel et al. 2008; Červ 2015; Jacobs and Munis 2019), pointing to a still present territorial connection and the existence of rural communities.

Despite certain methodological constraints, the research offers valuable insight into the spatial features of the parties' candidates as well as into electoral behavior in terms of the relationship between the local and the non-local. The findings can also be used to aid discussions on changes to the electoral system in Slovenia.